

**УВОЂЕЊЕ МОДЕЛА ЦИРКУЛАРНЕ ЕКОНОМИЈЕ У
РУРАЛНИМ СРЕДИНАМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ:
ПРЕПОРУКЕ ЗА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ**

Опште препоруке

- Информисаност о основним појмовима циркуларне економије и одрживог развоја, као и постојању инфраструктурних предуслова за живот становника руралних подручја, је значајна за програме подршке локалног развоја и формирања идентитета локалних заједница.
- Познавање концепта циркуларне економије и одрживог развоја утиче на рурална подручја кроз ефикасну комуникацију (јасна комуникација, размена знања, сарадња, колективно доношење одлука) и разумевање заинтересованих за иницијативе руралног развоја.
- Познавање концепата циркуларне економије и одрживог развоја од стране становника руралних подручја оснажује локалне заједнице у доношењу одлука и имплементацији пројеката, омогућава добре пословне одлуке, одрживо понашање и залагање за одрживо управљање животном средином.
- Разумевање основних концепата циркуларне економије може инспирисати иновације и предузетништво у руралним подручјима, кроз одрживе подухвате попут еколошке пољопривреде, производње обновљиве енергије, рециклаже, зеленог туризма.
- Од суштинског значаја за квалитет живота и животног стандарда становника у руралним подручјима је постојање инфраструктурних предуслова (развијеност саобраћајне мреже, мреже снабдевања електричном енергијом и приступ водоводној и канализационој мрежи, развијен систем управљања отпадом, приступ интернету) који у исто време олакшавају прелазак на праксу циркуларне економије и одрживог развоја.

- Развој и спровођење органске и циркуларне пољопривреде је неопходно за будући рурални развој средина у Републици Србији.
- Висок ниво самосталне производње хране показује потенцијал производње у руралним срединама.
- Низак ниво независности и самосталности становника у производњи енергије неопходне за грејање, указује на потребу за унапређењем производње енергије.
- Неопходно је повећати ниво активности становништва у раду месне заједнице, групе грађана или удружења, која се баве сеоским питањима.
- Неопходно је повећати ниво знања и свести о новинама о пољопривреди и руралном туризму, кроз спровођење едукација.
- Неопходно је повећати квалитет животне средине кроз смањење количине отпада, промене у транспорту и депоновање отпада.
- Повећати број постројења за рециклажу отпада, што је кључно за квалитет животне средине и локални регионални развој.
- Несигурност, неинформисаност и неадекватна обученост становника за инвестирање, угрожава прелазак на органску пољопривредну производњу.
- Незадовољство субвенцијама које држава даје пољопривредницима и власницима руралних туристичких домаћинстава указује на неопходну реорганизацију расподеле субвенција на државном нивоу.
- Увођење платформе Е-аграр од стране државе добра је новина за пољопривреднике па тај тренд треба оснаживати.
- Повећати доступност предшколских и школских установа у руралним срединама ће директно утицати на фактор квалитета живота.
- Повећати доступност здравствених станица у руралним срединама у којима још увек није доступан лекар опште праксе, што ће директно утицати на фактор квалитета живота.
- Повећати доступност организованог јавног превоза у руралним срединама у којима још увек није доступан превоз, између места становања и најближег града, што ће директно утицати на фактор квалитета живота.

Жене у руралним срединама

- Мотивисати жене у руралним подручјима, да имају значајну улогу у пољопривредној производњи (биљној производњи, преради хране), сточарству и малим предузећима (занатска производња), као и руралном туризму.
- Подржати жене у руралним областима, које су одговорне за бригу о деци, старање и кућне послове, док њихова улога неговања доприноси добробити и социјалној кохезији породица и заједница.
- Подржати жене које имају централну улогу у очувању и преношењу културних традиција (ритуала и фолклора, преносећи мудрост предака с генерације на генерацију), аутохтоног знања и нематеријалног наслеђа у руралним заједницама, чиме се јача идентитет заједнице и отпорност на културну ерозију.
- Оснажити улогу жена у руралним подручјима, да је неопходна за одрживи развој, смањење сиромаштва и друштвени напредак.
- Оснаживање жена кроз образовање, приступ ресурсима и могућности за лидерство омогућиће им да ослободе свој пуни потенцијал као носиоци позитивних промена у својим заједницама и шире.
- Подржати жене на селу да равноправно учествују у доношењу одлука и финансијској расподели у домаћинству.
- Оснажити став да се жене на селу осећају сигурно и заштићено.
- Повећати проценат удружења жена која се баве очувањем традиције, прављењем рукотворина, спремањем зимнице, хране...
- Повећати проценат жена које ће бити власнице земље и куће на којој живи, а самим тим и пољопривредног газдинства или руралног туристичког домаћинства, чиме се смањује незапосленост.
- Смањити изолацију живота жена у руралним срединама, који је ограничени искључиво на кућу.
- Повећати код жена финансијску писменост и управљање финансијама.
- Смањити изложеност жена физичком насиљу у породици.
- Оснажити жене да пишу предлоге пројеката и да за исте аплицирају.

Млади у руралним срединама

- Укључити младе у развој пољопривреде и туризама, у руралним областима, што ће иницирати одрживост, иновативност и виталност руралних заједница.
- Старење становништва иницира све већу потребу да се привуку и задрже млади у пољопривреди и руралном туризму, како би се осигурао континуитет производње хране и руралних средстава за живот.
- Подстицање младих да остану и баве се пољопривредом и туризмом у руралним областима може помоћи у сузбијању миграције младих са села и трендова урбанизације (кроз приступ земљишту, кредитима, тржиштима и услугама подршке).
- Оснаживање младих жена да се баве пољопривредом и туризмом, може откључати њихов потенцијал као носиоца промена и лидера у напорима за рурални развој.
- Усмеравање потенцијала младих људи у пољопривреди кључно је за изградњу отпорних, инклузивних и одрживих руралних заједница.
- Улагањем у образовање, предузетништво и оснаживање, ослобађа се креативност, иновације и лидерство младих људи и пољопривредника да се позабаве хитним изазовима и отворе нове могућности у пољопривреди, туризму и руралном развоју.
- Оснажити и повећати укљученост младих у рад своје месне заједнице и општине.
- Оснажити младе на селу да су главни покретачи осавремењивања рада и примене нових технологија.
- Подржати подстицаје, могућности и потребе за повећањем образовања и обукамладих у пољопривреди и руралном туризму.
- Оснажити равноправно учествовање младих на селу у доношењу одлука у домаћинствима у којима живе.
- Оснажити могућности младих на селу да обезбеде своју економску сигурност и да се осамостале.
- Подржати и подстаћи мишљење о исплативости пољопривреде и руралног туризма, као делатности за младе на селу.
- Повећати приступ земљишту и другим ресурсима младима у руралним срединама.

- Повећати проценат младих које ће бити власници земље и куће на којој живи, а самим тим и пољопривредног газдинства и руралног туристичког домаћинства, чиме се смањује незапосленост.
- Смањити недостатак социјалног живота младих у руралним срединама (дружење и забава).
- Повећати утицај породице да млада особа остане на селу.
- Повећати могућности за добијање кредита за пољопривреду и рурални туризам.

Примена Информационих технологија у руралним срединама

- Побољшати доступност и квалитет интернета у руралним срединама.
- Повећати степен коришћења интернета у руралним срединама, за добијање информација које су од важности за пословање на селу (нпр. информације о субвенцијама, новинама у области којом се бавите, да бисте се повезали са лицима и организацијама које се баве пољопривредом, ...).
- Примена ИТ у пољопривреди, односно дигитална (син. прецизна, паметна) пољопривреда, од највеће је важности за модернизацију и унапређење ефикасности, продуктивности и одрживости пољопривредних пракси.
- Нови алати у пољопривреди као што су ИТ уређаји, софтвер за управљање пољопривредним газдинствима, сензори и дрoнови омогућавају пољопривредницима да прикупе и анализирају огромне количине података о условима земљишта, временским обрасцима, здрављу усева и приносу.
- Прецизна пољопривреда смањује губитак ресурса, минимизира утицај на животну средину и максимизира приносе усева, што доводи до одрживијих и профитабилнијих пољопривредних пракси, односно омогућава даљинско праћење и управљање пољопривредним средствима, инфраструктуром и процесима.

- Оснажити мишљење становника у руралним срединама да позитиван утицај и допринос употребе интернета или савремених дигиталних технологија може спречити и зауставити одлазак људи са села.
- Пружити обуку (додатне едукације и представљање позитивних страна дигитализације) како би сеоска домаћинства користила дигитализацију пословања на селу (електронски сертификат и слично).
- Истаћи важност и могућности продаје производа произведених од стране становника у руралним срединама, путем интернета.
- Обучити становнике руралних средина да користе ГПС и алате.
- Пружити обуку становницима руралних средина да користе аутоматске системе за наводњавање.
- Обучити становнике руралних средина да користе дроне или друге алате за снимање из ваздуха.